

СТЕРЕОТИПНЕ МИСЛЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вінницька Є.А.

Науковий керівник – проф. Тіхонова Л.А.

Харківський національний університет радіоелектроніки
61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057)702–14–98

E-mail: yeva.vinnytska@nure.ua

The article discusses some aspects of the educational process related to the functioning of stereotypes. It is shown that stereotypical thinking poses a danger to individual personality development. Stereotypes can be seen as truth and as fiction, which does not carry real reality. A person can interpret information obtained from the outside: it can be accepted, it is necessary to responsibly approach its perception, analyze or question, and can be categorically rejected, bringing their individual ideas. True knowledge of the educational process, and ultimately self-realization, can only happen by creating a student of his individual, real product.

В сучасному інформаційному суспільстві можна спостерігати достатньо поширений і тривожний сигнал – втрату здатності людини мислити індивідуально, відчувати філософську істину розумом. І одним з показових прикладів цього явища служить стереотипне мислення.

Стародавні античні філософи Парменід, Аристотель, Платон у своїх працях відображали проблему розвитку мислення. Першим філософом, який поставив питання про мислення, був Парменід. Його ідеєю було те, що результатом такого мислення може бути як істина, так і думка [1]. Процес мислення Платоном розуміється як пригадування того, що душа знала у своєму космічному житті, але забула при вселенні в тіло. І саме мислення, яке він вважав головним, когнітивним процесом, по суті є мисленням репродуктивним, а не творчим, хоча він і оперує поняттям інтуїції, провідним для творчого мислення.

Мислення тісно пов'язане з творчістю і будь-яке відхилення від звичних принципів і формування нового вже є прояв творчості. Однак вкрай стереотипно вважати, що творчість завжди несе позитивний характер, оскільки вона може впливати на людину як на благо, так і на шкоду. Стереотип, як і творчість, – найдавніший остов людської природи і буття. Стереотипи спрощують повсякденне життя, виступають фактором економії сил і часу в різних аспектах діяльності людини. Руйнування гендерних і суспільних стереотипів означає не що інше, як руйнування культурних і релігійних цінностей суспільства.

Принципи мислення, безпосередньо пов'язані з творчістю, починають закладатися з раннього віку, коли дитина вже здатна усвідомлювати, що відбувається навколо, але не здатна оцінювати вагу і реальність того, що відбувається. Тому в освіті і творчості людини гостро

стоїть дилема: що потрібно дати учневі, а що необхідно виростити в ньому. У сучасному суспільстві педагогічні процеси не вирішують проблему впливу стереотипів на існування людини, а навпаки. Інформаційне суспільство тільки посилює процеси маніпуляції свідомістю, навіювання, наслідування та стереотипізації буття людини. Проблема стереотипів полягає в тому, що вони носять двоїстий характер: з одного боку вони значно спрощують повсякденну модель поведінки людини, але з іншого боку їх негативний вплив звужує межі можливості пізнання нового. Початкова освіта розглядає людину в якості чистого аркуша, ставлячи собі за мету її наповнення певним обсягом інформації. Однак, чи можна сказати, що все, що ми отримуємо з оточуючого світу, стає дійсно нашим? Чи не втрачається індивідуальність, коли ми приймаємо те, що отримується ззовні? Таким чином виникає проблема відчуженості людини від системи освіти. Споживання «чужої» інформації не сприяє розвитку якостей, які дозволяють мислити нестандартно.

Самореалізація є складовою сенсу життя людини. Але як неможливо пізнати себе, отримуючи досвід уже кимось отриманий і ґрунтуючись на вже готовій інформації, так і самореалізація не відбудеться шляхом копіювання і наслідування. Істинне пізнання освітнього процесу, а в кінцевому підсумку і самореалізація, може відбутися тільки шляхом створення учнем свого індивідуального, реального продукту.

Продукт, що створює учень в результаті пізнання ним предметної області, включає в себе дві складові: особистісну та соціокультурну. Початковий результат пізнання повинен відображати закони, гіпотези, теорії, факти, що вважаються фундаментальними досягненнями людства. Поєднання цього результату з культурними знаннями учня створює продукт, відмінний від інших. По суті відбувається самореалізація, пізнання себе, своїх здібностей. Це дозволяє розвинути не окремі складові діяльності, а потенціал людини в цілому.

В якості висновку можна зауважити, що стереотипне мислення створює небезпеку для індивідуального розвитку особистості в сучасному інформаційному суспільстві. Стереотипи можуть розглядатися як істина і як вигадка, що не несе в собі реальної дійсності. Як захистити свідомість від впливу стереотипів? – рішення цього питання залежить тільки від самої особистості. Людина може по-різному інтерпретувати інформацію, що отримується ззовні: можна прийняти, при цьому необхідно відповідально підходити до її сприйняття, піддати аналізу або сумніву, а можна категорично відкинути, привносячи свої індивідуальні ідеї.

Перелік посилань

1. Rozin V.M. Predposylki i osobennosti antichnoy kulturyi. – M.: IF RAN, 2004.